

TARTALOM:

Szüreti multság Í.....1	SZAKÁLL Lászlóné
Emlékezés a XXXIV. Eucharisztikus Világkongresszus és a Szent István Emlékév dunakeszi vonatkozásaira2	CSOMA Attila
A repülőgépgyártás története Dunakeszin4	CSUKÁNÉ SZERÉMY Andrea
Színész vendég egy alagi villában6	BÁTONYI Pál
Körtvélyes Kesző és Sárffó magyar földbirtokos családjai 1630-1740 I. rész 8	LŐRINCZ Róbert
Az Alag-Dunakeszi Református Egyházközség önállósulása10	ZSIGA Bernadett
Dunakeszi-Alag hadikórházai az I. világháborúban11	

SZÁMUNK SZERZŐI:

BÁTONYI Pál – nyá. ezredes (Sződ)
 CSOMA Attila – könyvtáros
 CSUKÁNÉ SZERÉMY Andrea – drámapedagógus (Szécsény)
 LŐRINCZ Róbert – könyvtáros
 SZAKÁLL Lászlóné – nyugalmazott iskolaigazgató
 ZSIGA Bernadett – egyetemi hallgató

DUNAKESZI HELYTÖRTÉNETI SZEMLE

Dunakeszi-Alag Helyismereti Lapja

Megjelenik évente háromszor,
 1000 példányban

Felelős szerkesztő:

Csoma Attila és Lőrincz Róbert
 Kiadja: Kölcsey Ferenc Városi Könyvtár
 Dunakeszi, Kossuth Lajos u. 6.

Felelős kiadó: Csonka Mária

Nyomdai előkészítés:

Preysing Frigyes

Nyomda: Raszter Nyomda Kft.,
 Budapest, Gyöngyösi u. 89.

ISSN 1789-9230

A lap megjelenését támogatja
 Dunakeszi Város

Önkormányzatának Művelődési
 és Közoktatási Bizottsága

SZAKÁLL LÁSZLÓNÉ

Emlékezés a XXXIV. Eucharisztikus Világkongresszus és a Szent István Emlékév dunakeszi vonatkozásaira

Családi emléktárgyaim között féltve őrzöm a 70 éve, 1938-ban Budapesten megrendezett XXXIV. Eucharisztikus Világkongresszus bronzszínű emlékkitűzőjét. A kongresszust az Actio Catholica egyik vezetője – a Dunakeszin jól ismert – dr. Bangha Béla¹ jezsuita páter szervezte. Az előkészületek már 1937. május 24-én megkezdődtek. A kongresszus 1938. május 25-től 29-ig tartott, majd másnaptól az össznemzeti Szent István jubileumi évbe torokollott, mivel szent királyunk halálának 900. évfordulóját is ekkor ünnepelte a magyar állam, valamint a katolikus és a protestáns egyházak.

A világkongresszus célja az Oltárszentség tiszteletének elmélyítése, a katolikus hitélet és hitbuzgalom erősítése volt. XI. Pius pápa államtitkárát, Eugenio Pacelli bíborost küldte legátusként Budapestre, aki 1938. május 24-én érkezett, és 31-én, a Szent Jobb esztergomi országlásán való részvétel után utazott vissza Rómába. A legátus részese lehetett a magyarok és ide zarándokolt külföldiek őszinte lelki feltöltődésének és a magas színvonalú magyar ünnepi rendezésnek. Egy év múlva XII. Pius néven pápává választották.

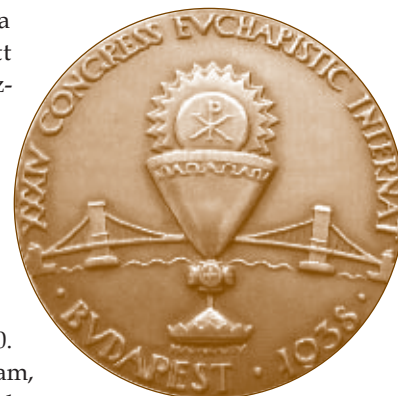
A kongresszus központi színhelye Budapest volt. A hozzá kapcsolódó *Szent István Emlékév* eseményei a Parlament előtti ünnepélyes szentmisével kezdődtek és a Szent Jobb országjárásával folytatódtak. A kettős emlékév 1938. október 8-án Kalocsán záróünnepséggel fejeződött be. A hetven éve történt eseményeket több kiadvány dokumentálta. A váci Püspöki Levéltárban kezembe került *A Magyar Királyi Államvasutak Dunakeszi Főműhelyének története* című kötet (1940), melyből a következőket tudtam meg:

Pacelli legátus a Kongresszus megnyitóbeszédét mondja

A kongresszus ideje alatt, a megnövekedett forgalom miatt, a vasúti kocsik javítása megsokszorozódott. A munkából a főműhely jelentősen kivette részét. A már országos hírvú Magyarország Dal és Önképző Egyesület műkedvelő csoportjai (színjátszók, zenekar, tánckar) és a közel száz tagú férfikar 1938. május 27-én és 28-án este Dunakeszin, a szabadtéri színpadon szerkesztett műsorral és Johann Strauss *Cigánybáró* c. operettjével mutatta be a vidék kultúráját a Budapestre zarándokló külföldieknek. Az IBUSZ által az eseményre kiadott kombinált jegy tartalmazta a vasúti- és színházjegyet, valamint a vacsorát. Közben megtekinthették a Dunakeszi Műhelytelep munkásságának szociális, jóléti intézményeit (lakótelep, iskola, kultúrház, legényotthon, stb.). Dunakeszi bekapcsolódása az ünnepi eseményekbe nem véletlen, hiszen dr. Serédi Jusztinián hercegprímás több alkalommal is járt a Műhelytelepen (első alkalommal saját kérésére 1929-ben). 1930-ban a MÁV Elemi Iskola szuterénjében kialakított szükségkórházban az orgonaszentelést is a hercegprímás végezte el. Ez alkalommal a reprezentatív ünnepi ebéd elfogadásának feltétele az volt, hogy azt a dolgozók között költse el.

A kongresszus záróünnepségén, a budapesti Hősök terén celebrált szentmisén az 1200 tagú összevont kórusnak a műhelytelepi Magyarország férfikar is része volt. A közel félmillió tömeggel együtt ők is énekelték a kongresszusi himnuszt: *Győzelemről énekeljen Napkelet és Napnyugat...*

A címlapképen: a Révész István Helytörténeti Gyűjtemény fotója az 1937-es alagi szüreti multság résztvevőiről

¹ Bangha Béla (1880-1940)

A Szent István Emlékév székesfehérvári országos dalosversenyén 1938. július 26-án a férfikar aranyérmes lett. Műsorukon Kodály Zoltán Ének Szent István királyhoz című kórusműve is szerepelt.

A műhelytelepen készült „aranykocsi”

A Szent Jobb, országjárása során, május 31-től szeptember 25-ig minden vasárnap úton volt az Aranyvonattal. Első útja Esztergomba hajón vezetett, majd megkezdte vonatos körutazását az országban. Az ereklyét az „aranykocsiban” a 7 kg-os ereklyetartóban rezgécscillapító állványra helyezték. Az „aranykocsi” esztétikai kiképzése tervezéstől a kivitelezésig, valamint az ereklye biztonságos szállíthatósága a Dunakeszi MÁV Főműhely feladata lett, amit tisztelettel, becsülettel elvégzett. A kettős emlékévként főműhelyre vonatkozó megbízásait – a dolgozók véleménye szerint is – az erőskezű, melegszívű, szociális érzékű Lányi Ferenc főműhely főnök magas szinten teljesítette.

A Szent István Emlékév című kiadványban¹ Dunakeszivel kapcsolatosan az alábbi írás jelent meg:

„A váci járás területén a Szent István-évkével kapcsolatosan Dunakeszi község, Fót község, Püspökhatvan, Püspökszilágy és Sződ községekben voltak ünnepélyek, köztük Dunakesziben többször is, első ízben 1938. évi május hó 8-án. E napon külön-külön tartottak ünnepséget a férfilekosság, a nők és az ifjúság részére. A férfilekosság előtt a Kultúrház² nagytermében szent királyunk érdemeit Fieszl János esperesplébános és Bohunka Lajos községi jegyző méltatták. A nők részére tartott ünnepségen Tóth Mária római katolikus tanítónő és Soós M. Auxélia szerzetes tanítónő, intézeti főnöknő tartottak előadást a Kultúrház földszinti termében. Az ifjúsági ünnepélyen a római katolikus elemi iskola³ épületében a Szent István-év jelentőségét Szentes Rezső egyházközségi világi elnök és Bajnok Géza felügyelőigazgató méltatták. Az ünnepségek után az összes résztvevők a Hősök szobrához⁴ vonultak, majd az újonnan épített római katolikus plébániatemplomban tartott ájtatosság után több mint 3000 hívő részvételével ünnepélyes körmenet volt.

Május hó 27-én és 28-án a Dunakeszi MÁV főműhelytelepen a „Magyarság” Dal és Önképző Kör külföldi vendégek részére magyar ének-, tánc-, és népviseleti bemutatót rendezett. Ez ünnepségen szent királyunk honalapító jelenőségét Lányi Ferenc MÁV főtanácsos, főműhelyfőnök méltatta. A magyar dal szépségeit a dalárda, a zeneszámokat a cserkészzenekar, a táncokat a műkedvelőgárda, ősi népviseletünket pedig a község leánykörei⁵ mutatták be a külföldiek-

nek. Június hó 4-én a község képviselőtestülete ünnepelte Szent István király emlékét, amely alkalommal Bohunka Lajos községi főjegyző ismertette a Honalapító érdemeit és a képviselőtestület egyhangú hozzájárulásával keresztet helyezett el a közgyűlési teremben.

A Szent Jobb országjáró útjában június hó 18-án vonult át Dunakeszin Vác városába. Az átvonulás alatt a község lakói egyházi és világi előjáróik vezetésével csaknem teljes számmal vonultak ki, zászlók alatt és ősrégi szentistváni énekekkel hódoltak Szent István királyunk el nem porladó ereklyéjének. A fővárosban tartott szentistváni ünnepségeken és körmeneteken igen tekintélyes számmal vett részt Dunakeszi lakossága. Az ünnepélyes körmeneteken a dunakeszi főműhelytelep »Magyarság« cserkészzenekara sikeresen szerepelt. A Szent István-év záróünnepségét a dunakeszi római katolikus fiú- és leányelemi iskola szeptember hó 30-án rendezte. Ez alkalommal Fieszl János esperesplébános, Pataky József MÁV főműhelytelepi lelkész és Bajnok Géza felügyelőigazgató tartottak méltató előadást az iskolás gyermekek és a felnőtt lakosság teljesszámú részvétele mellett.”

Dr. Bangha Béla jezsuita páter és híres hitszónok célkitűzése a hitvédelem, a Mária Kongregáció szervezése, a női társadalom mozgósítása volt. Széles körű ismereteivel, éles logikájával, szervező erejével maradandót alkotott. Az atyát a dunakesziek ismerték, szerették. A jezsuita rend a 30-as években dunakeszi gazdáktól egy egyszerű vadászkiürítést vett nyaraló céljára, amely a Barátság út melletti akácosban állt. Itt puritán módon napokat, hétvégéket töltött a páter. Részt vett a község közéletében is. Sokszor megfordult Fieszl János plébános társaságában. Gyakran prédikált, például a kibővített Szent Mihály templom szentelésekor is. A műhelytelepiekkel is tartotta a kapcsolatot, többek között 1933-ban megtekintette a Magyarság műkedvelői által színre vitt Huszka Jenő *Güllbaba* című daljátékának szabadtéri előadását. Serédi Jusztinián és Bangha Béla több éves dunakeszi kapcsolattartása bizonyára elősegítette lakóhelyünknek a kettős szentév eseményeiben történő részvételét. Mi több, a dunakesziek emlékezetében él az a történet is, hogy Bangha vendégeként maga Pacelli bíboros is kilátogatott Dunakeszire a kongresszus tartama alatt.

Az Eucharisztikus Világkongresszus főoltára a Hősök terén

Városunk történetét áttekintve úgy érzem, az 1930-as évek anyagi áldozatokkal járó három templomépítése mellett (Szt. Imre, Szt. Mihály, evangélikus templom) dicséretes, hogy a lakosság az országos eseményekbe is tettekkel, lelki erővel kapcsolódott be.

¹ Szent István Emlékév. Szerk.: Serédi Jusztinián. Bp., 1940.

² A volt Községi Kultúrház a Fő út 24. szám alatt

³ A mai Szent István Általános Iskola

⁴ Az I. világháborús Hősi Emlékmű a Szent István utcában

⁵ Árpádházi Szent Margit Kör és a Gyertyavivő Mária-lányok